

BİLİMSEL YAŞAM VE ETİK

O. Nuri ÖZGİRGİN

Etik bir yaşam biçimidir. Bırakın meslek ilkelerimizi ve akademik görevlerimizi günlük yaşamın da aslında bir parçasıdır. Ancak özellikle tıp mesleği ve eğitim görevlerimizde, bu süreçte yapmış olduğumuz tüm etkinliklerde sorumluluk almamız. Etik değerleri benimseyerek bunlara uymak bizi, mesleğimizi, akademik çalışmalarımızı yargılayan ve yönlendiren güçlere karşı daha güçlü kılacaktır.

Bilimsel aktiviteler akademik yaşamın ta kendisidir. Bilimi üretebilmek ve yayabilmek için araştırma yapmak gerekir. Araştırma etiği temel ilkemiz olmalıdır. Araştırma projelerinin oluşturulması sırasında özgün olmak, araştırma yöntemini doğru ilkeler ile oluşturmak, materyal insan ise insan sağlığına zarar verecek yaşamı olumsuz etkileyecek yöntemlerden kaçınmak, materyal hayvan ise hayvan haklarına özen göstermek, hayvanın acı çekmesine fırsat vermeyecek yöntemleri oluşturmak ilke olmalıdır. Araştırma sürecinde nitelik ve nicelik kavramlarına dürüstçe sahip çıkmak araştırma sonuçlarını saptırmadan yayınlamak ve özümsemek bireysel ve akademik sorumluluğumuzdur. Bilimsel Kuruluşların, Üniversitelerin bünyesinde oluşturulan etik kurullar bu sürecin takipçisi olmaktadır. Bunun ötesinde bilimsel dergilerin uluslararası indekslerce kabulü sırasında olmaz ise olmaz kurallardan birisi de yayın için kabul edilmiş yayınların gereç yöntem kısımlarında etik kurulların kabul bilgilerinin var olma zorunluluğudur. Bilimsel toplantılar akademik yaşamın bir parçasıdır. Ancak özellikle son 20 yılda yalnızca ülkemizde değil tüm dünyada bilimsel toplantılar bir sektör olmuştur. Toplantı ekonomisi önemli değerlere ulaşırken, firma sponsorlukları bu sürecin kaçınılmaz bir parçası olmuştur. Gerek yapılan araştırmaların sunumu, gerekse kişisel deneyimlerin aktarılması sırasında ortaya çıkan sonuçlar bazen bir profesyonel kuruluş için çıkar vesilesi olabilmekte ve bu gelişme akademik insan ile profesyonel kuruluş arasında bir cins maddi çıkar ilişkisi doğurabilmektedir. Etik çizgisi bu çıkar ilişkisini ayrıştırma sürecinde yol göstericidir. Irk, kültür, toplumsal kabuller ve bu çizginin yerini kısmen değiştirebilmektedir.

Ülkemizde resmi makamlarca bilimsel toplantılara katılım sponsorluğuna olumlu bakılmaktadır. Bu yaşamın bir parçası olmuştur çünkü toplantı organizasyonlarının maliyetlerini arttıran birçok faktör vardır. Bu aktivitelere katılma arzusu ve zorunluğunda olan bilim insanlarının veya öğrenme arzusunda olan genç nesli zorlamaktadır.

Ayrıca yukarıda da ifade ettiğim gibi bilimsel sunumların her hangi bir profesyonel kuruluşun çıkarına olabilecek sonuçlar doğurması (ürünün desteklenmesi, cihazın desteklenmesi) kafalarda çıkar ilişkisi kaygısı yaratacaktır. Artık Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan bilimsel organizasyonların program kitapçıklarında, bilimsel program detayları geçmeden kişi bazında çıkar ilişkisinin yokluğu veya varlığı yazılı biçimde vurgulanmaktadır.

Prof. Dr. O. Nuri ÖZGİRGİN

Türk KBB ve Baş Boyun Cerrahisi Derneği Etik ve Onur Kurulu - Başkan
The Journal of International Advanced Otology - Editor in Chief

Türk KBB topluluğu Ulusal Dernek marifeti ile alanında etik değerlerin belirlenmesinde öncü kuruluşlardan birisi olup, son iki sene içinde Etik ve Onur Kurulunu oluşturmuştur. Etik Kurul'un ilk çalışma konusu bilimsel toplantılarımızın içeriğini ve yüksek kalitesini koruyabilmek, toplantı sponsorluklarını saydamlaştırarak camiamızın hak etmediği şekilde zan altında kalmasına fırsat vermemek oldu. Bu süreçte birçok meslek kuruluşunun temsilcileri ile toplantılar yaparak bazı kriterler oluşturdu ve Ulusal KBB Derneğine uygulanmak üzere sundu. Ulusal Dernek bu süreci benimsemekle kalmayıp ilgili alanda faaliyet gösteren diğer Derneklerin de uygulaması için teşvik sürecini başlattı. Daralan ve daraltılan ekonomi içinde zaten bilimsel toplantıların geleceği ve niteliği tartışılırken sivil toplum kuruluşu olarak topluluğumuzun bu sürece sahip çıkması zaten gerekmekte idi. Bu uygulamanın örnek olmasını dilemekteyiz.

Yayın etiği ise çok daha farklı ve önemli kavramdır. Akademik yükseltmeler adayın yapmış olduğu yayın sayısı ve kalitesi ile ölçütlendirilmektedir. Yayın kalitesinin ölçütü ise öncelikle bilimsel çalışmaların yayınlanmış olduğu derginin yayın kurulu ve editörlerince belirlenmektedir. Bunun akademik yaşama yansımaları ise araştırmaların yayınlandığı dergilerin etki faktörü dikkate alınarak yorumlanmaktadır.

Yayın etiği daima Dergi Editörlerinin önceliği olmuştur. Bu konu diğer Uluslararası Dergi editörlerince de zaman zaman dile getirilmektedir. Etik konuların takipçisi olan ICMJE ve COPE gibi kuruluşların varlığı her zaman bu konuda bir güvence oluşturmaktadır. Plajiarizm, fabrikasyon, yanıltıcılık, duplikasyon veya aşırıcılık dergi editörlerinin odak noktasıdır.

Özellikle ülkemizde yasa ve yönetmeliklerce tanımlanmış olan akademik yükseltmeler diğer ülkelere göre daha geniş kitlelere bundan yararlanma fırsatı verirken doğal olarak da bunun gereği olarak bilimsel araştırma sayısı ve bunun yayına dönüşme oranı diğer ülkelere kıyasla göreceli artmış gözükmektedir. Ülkemizde etki faktörünün yüksek olan ve uluslararası indekslere kayıtlı olan dergi sayısının kısıtlı olması nedeni ile bu çalışmalar değerlendirilmek üzere yabancı dergilere gönderilmektedir. Yabancı dergi editörlerinden ise zaman zaman Türkiye'den bu kadar çok çalışma çıkmış olmasına mesafeli yaklaştıkları ve bunun kafalarda soru işareti uyandırdığı yönünde serzenişler ulaşmaktadır.

Etik kuramlar çerçevesinde branş derneklerinin ve de TÜBİTAK ULAKBİM Türk Tıp Dizini Komitesinin öncülüğü doğrultusunda bu konuda gereken farkındalığın yaratılarak yabancı dergi editörleri nezdinde oluşan bu yanlış algının giderilmesi, buna karşılık bu algıya gerçekten neden olabilecek yukarıda sayılan etik olmayan girişimlerin de engellenmesi hepimizin sorumluluğudur.

Türk KBB ve Baş Boyun Cerrahisi Derneği Etik ve Onur Kurulu olarak uzlaşma oluşturmak amacıyla TÜBİTAK ULAKBİM Türk Tıp Dizini Komitesi önderliğinde tüm dergi editör ve yardımcılarının katıldığı bir çalıştay düzenlenmesinin ve bu çalıştayın sözünü etmiş olduğum kaygıları giderecek bir milat oluşturmasını dilemekteyiz.

Kaynak:

1. *Türk KBB ve BBC Derneği Etik El Kitabı 2011.*